

Genesis 1 : 26, zal „heersen over de dieren” en dat volgens Genesis 9 : 2 de dieren „in zijn hand zijn gegeven”. Dit betekent niet, dat hij met die andere schepselen kan doen wat hij wil! Die heerschappij is hem *gegeven*; ze is een Leihgabe, een „leen”; zoals heel het leven. — Deze verantwoordelijkheid van de mens houdt veel in en ze doet allerlei problemen opdoemen.

Problemen die misschien niet op te lossen zijn. Maar die wij daarom toch niet mogen ontvluchten. — Barth meent, dat de eisen die Schweitzer stelt, onmogelijk uit te voeren zijn. Maar wie S. en anderen sentimenteel vindt en hen uitlacht, is zelf „ein wenig beweinenenswert”: men kan om zo iemand huilen. Schweitzer ging te ver, toen hij het afplukken van bloemen en het aftrekken van bladeren zonder meer veroordeelde. Toch hebben wij ook tegenover de plantenwereld een verantwoordelijkheid te dragen. Alle baldadigheid en onnodige vernietiging is hier ontoelaatbaar.

Dit klemt nog te meer tegenover het dier. Alle wreedheid, alle onnodig toebrengen van leed, misbruik maken van de krachten van het dier, is uit den boze. De heerschappij over de dieren, aan de mens gegeven, sluit volgens Barth wel in, dat hij het dier tot zijn nut mag aanwenden. Maar dan alleen op die voorwaarde.

EEN VAN DE PROBLEMEN

Mag hij het dier doden? Barth wijst er op, dat in de Bijbel het doden van dieren alleen is toegestaan na de komst van de zonde in deze wereld; en dan nog in verband met het offer (Abel). In een wat vreemd aandoende redenering betoogt B. dat het doden en eten van een dier ook voor ons alleen geoorloofd is, als het een offer betekent, waarvan de offeraar ook vroeger in Israël een deel mocht genieten. De mens, zo lezen we verder, zal de noodzakelijkheid tot het defensief en het offensief tegen de dieren nooit als iets natuurlijks kunnen beschouwen; nooit „als een normaal element kunnen invoegen in zijn wereldbeeld en zijn levenspraktijk”. Hij zal zich steeds moeten afvragen: „Wie zijt ge, o mens, die tot onderhouding, verzorging, verrijking en verfraaiing van uw leven ook dit nog meent te moeten wagen?” — Het doden (nooit vermoorden!) van een dier kan alleen gebeuren in het besef (van de Christen) dat het dier niet hem, maar Gode toebehoort; en dat hij het dier door het te doden, aan God overgeeft, om dan dat, wat hij voor zich nodig heeft of wenst, weer van God terug te ontvangen. — Een goed jager, een eerbare slager, een *conscientiëus* visivsecteur, zegt B. tenslotte, zullen (in tegenstelling met een *slechte*) bij de uitoefening van hun taak altijd iets horen van het „zuchten” van het schepsel, waarvan Romeinen 8 : 19v. spreekt. Dat zal hun houding en hun gedrag tegenover het dier ook bepalen.

ONOPLOSBAAR? ONONTKOOMBAAR

Barth zegt zelf, dat de problemen die hier liggen, misschien voor ons onoplosbaar zullen blijven. Hij lost ze zelf ook niet op. Ook schrijft hij alleen over het doden van nuttige, niet van schadelijke dieren. Dit maakt het vraagstuk m.i. nog ingewikkelder.

Het voornaamste is, dunkt mij, dat deze grote domaticus en ethicus het vraagstuk *aan de orde*

stelde. Wij willen het inderdaad wel eens ontlopen, door, zoals Barth zegt, de bedenkingen die zich hier opdoen, sentimenteel te noemen. Het valt ook niet te ontkennen, dat de sentimentaliteit hier dikwijls aan het woord is. Men verafgoot de dieren. Men vindt het dier beter dan de mens; verstandiger en liefdevoller... Altemaal inlegkunde in plaats van uitlegkunde. — Maar het vraagstuk *is er!* En de verantwoordelijkheid is er! Tegenover het dier; laten we dat nu eens voorop stellen. Maar dan ook — ik denk nog eens aan de Meimaand — tegenover de medemens.

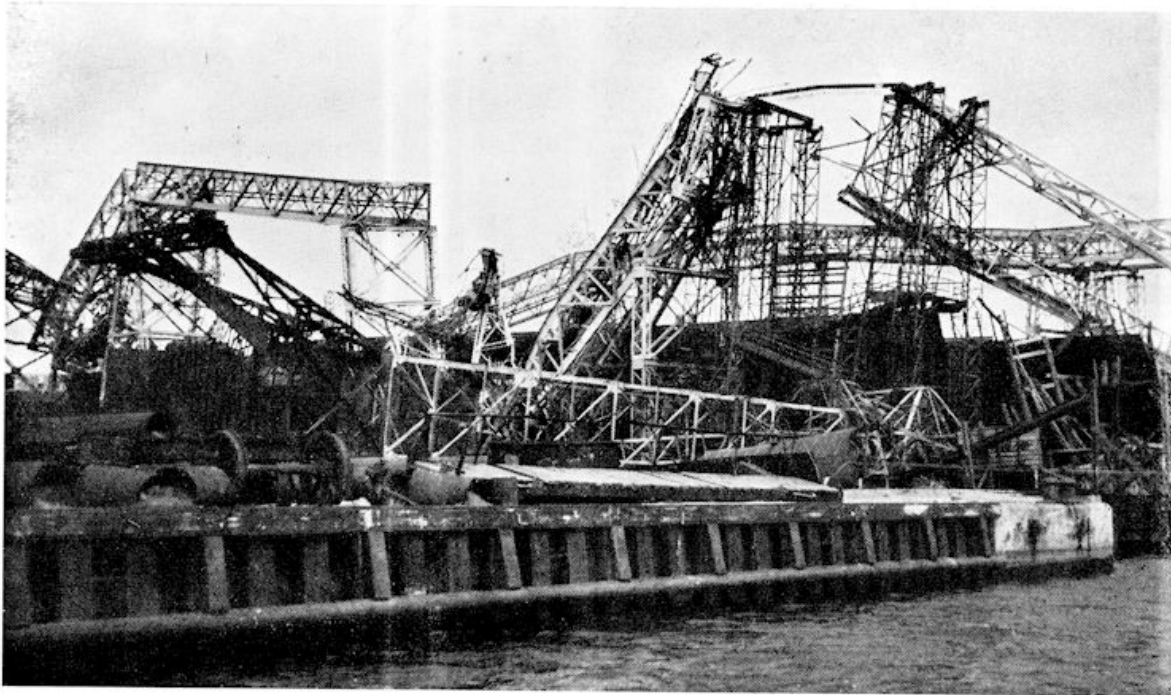
Cigarettencover bestaande uit een cent, een stuiver en een halfje. Symbool van Seyss Inquart (zes en een kwart).

15 FEBRUARI 1941 DAG VAN AMSTERDAM

Wat men uit deze bitt'ren tijd
aan uur en dag vergeten mag:
nooit deze onvolprezen dag,
toen 't volk, dreiging en dood ten spijt,
terwille der gerechtigheid,
opstond voor 't volk, dat onderlag.

Het eerste grote protest tegen de langzaam toenemende worging van ons volk door de Duitse maatregelen, is een feit geworden. Amsterdam staakt. De arbeiders van de gemeente-tram en de gemeente-reinigingsdienst rijden niet uit. Het bericht springt als een vonk in de met verontwaardiging geladen geesten van het werkend volk. Fabrieken lopen leeg, kantoor-mensen verlaten de bureaux. Het signaal wordt opgevangen in Rotterdam, Utrecht, Eindhoven, de Zaanstreek.

Het wordt herkend. Men staakt. Maar voor

De kostbare installaties in onze havens werden door de Duitsers grondig vernield. — Amsterdam 1945.

HET BEGIN VAN HET VERZET door JAN H. DE GROOT

de staking algemeen kan worden, grijpt de verraste en woest geworden bezetter in. Mitrailleur knetteren op de fabrieksterreinen en in werkplaatsen, handgranaten ontploffen in de straten, overvalwagens rijden door de stad, vol met de gehate groen-groenuniformeerde Duitse politie, geweren in de aanslag. Er vallen slachtoffers. Het protest wordt in bloed gesmoord.

Op geraffineerde wijze gaat de Duitse leiding te werk om ons volk langzaam maar zeker in te spinnen in het web van haar plannen. In homoeopatische doceringen wordt ons het gif van haar maatregelen ingegeven. Elke dag een beetje. Geen enkele verordening op zichzelf is belangrijk genoeg om massaal in verzet te komen. „Wij komen hier niet om een volkskarakter in het nauw te drijven en te vernielen en om aan een land vrijheid te ontnemen, noch het onze politieke overtuigingen op te dringen. Het is mijn wil het tot dusver geldende Nederlandse recht in werking te laten; tot het uitoefenen van het bestuur de Nederlandse autoriteiten er bij te betrekken en de onafhankelijkheid van de rechtspraak te garanderen.

Wij zijn niet gaarne met wapengeweld gekomen. Wij willen beschermers en bewonderaars zijn, om dan vrienden te blijven”; zo klonk het zoet vloeiende liedje van Seyss Inquart, de vogelaar, bij zijn komst in ons overrompelde vaderland, over het puin van Rotterdam. En het uit de slaap wakker geschokte volk was aarzelend bereid de Meidag als voldongenheid te aanvaarden en schikte zich naar een nieuwe behagelijkheid. Het zou wel meevallen onder de

Duitsers; er bleven mogelijkheden over om nog iets van het leven te maken. Rotterdam werd geholpen. En... nu ja, het was tenslotte oorlog.

In de Ariër-paragraaf staat niets, dat men niet kan ondertekenen en de Jodenregistratie is toch louter een administratieve maatregel; men heeft voldoende te eten en die Engelsen hebben ons toch maar laten stikken. De N.S.B. blijft binnen redelijke perken in haar demonstraties en we konden er door een lidmaatschap van de Unie tégen demonstreren. En we dragen kippenringen om onze vingers in de nationale kleuren en de luciferskop in ons knoops-gat en de witte anjer op onze revers en we hebben nog de vrijheid om naar verboden zenders te luisteren. Colijn hield ons voor, dat Duitsland de leidende macht in Europa zou worden, goed, maar we zullen de moffen dan toch een beetje dwars zitten. Het brood wordt gedistribueerd, de boter, de melk. De leugenachtige slagzinnen, waarmee de Duitser ons trachtte af te leiden van zijn levensmiddelenroof en goederenplunderingen blijken echter tekort te schieten om ons volk te misleiden. Op dit punt is de Nederlander voldoende uitgeslagen.

„Wij distribueren de boter niet, omdat er een tekort aan boter is, maar om een tekort aan boter te voorkomen”. Dergelijke frasen worden helder doorzien. Het nummerbord der Duitse vrachtwagens met WH (Wehrmacht) krijgt een juiste interpretatie: Wij halen. En de „goede” Duitse soldaat staat met pakjes beladen voor de étalages van onze winkels. De politieke partijen worden opgeheven, de vakverenigingen gelijkgeschakeld of ontbonden, de

Pinxter-Zang

Kom, kom, o driemaal Heylige Geest,
Ay, zeeğent onse Pinxter-feest.
Komt tortel-duyf van 's hemels dak,
En brenğ ons de Olyven-tak.

Vertrooster brenğt ons Kristus vree,
En neemt in ons geweten steê,
Geest Gods maakt onsen geest gewis
Dat God ons aller Vader is.

O vinger Gods, die 't steenen hert
Vermorsselt dat het wacker wert:
En Kristus wet, die eeuwig blijft,
In ons gemoedt en zinnen schrijft.

O gy die onbegrijpelijk zijt,
Ons hert tot uwen tempel wijdt,
Die onz' inwendigheyt herschept
En lust by ons te wonen hebt.

Komt Hemel-dauw en overstort
't Gemoedt, onvruchtbaar en verdort,
O Stroom des levens! ò fontein!
Bevochtig ons en maak ons rein,

Komt godlyk vyer en steek voortaan
Ons koude ziel met vyer aan.
Komt heilig vyer, verteert, verslindt,
Al wat in ons noch 't vleesch bemindt.

Gij windt des Heren, leidt toch meê
Des zielen-schip in 's weerelts zee:
Opdat zy vry van schipbreuk, dan
Landt in 't beloofde Canaan.

JOOST VAN DEN VONDEL

Gedicht overgenomen uit „Het Derde Feest”. Een bundel
Pinkstergedichten, verzameld en ingeleid door Anton B. Lam.
Uitgave: Neerbosch' Uitgeverij, te Neerbosch.

Indrukwekkend oud lag het Boek in zijn jonge
handen. Het leer was wat gekneusd, de brede,
zilveren sloten waren lelijk maar gaaf. Voorzich-
tig knipte Pieter van der Veen de Bijbel open.

Op dat ogenblik zag hij een lange rij mensen;
mannen, die deden als hij. De laatsten waren wat
vaag, maar ook zij knipten dezelfde Bijbel open. Hij
zag hun handen, kromme, rode handen, duidelijk.

Ze droegen ouderwetse kleren behalve zijn vader,
die de laatste van de rij was. Hij had smalle, lange
handen. Ze streelden zacht, wist Pieter nog van
vroeger. Hij legde de open Bijbel op zijn bureau neer.
Ook de gestalten, die hij voor zich zag, hadden zo
dat Boek gelezen.

Zij verschilden allen van uiterlijk; zij verschilden
van kleding; ook van karakter, voorzover te zien
was aan de vage gezichten. De zetels waarop zij
zaten verschilden en de tafels en bureau's.

Alleen het Boek was hetzelfde, Gods Woord, het
enige, dat zij gemeen hadden.

In den beginne schiep Godt den hemel ende
de aerde. De aerde nu was woest ende ledigh
ende duysternisse was op den afgront: ende de
Geest Godts sweefde op de wateren.

Hij schreef langzaam grote letters. De pen lag
broos tussen de dikke vingers. Woorden vormden
zich; een nieuw geslacht tekende zich af op het
droge papier, het eerste vel van de leren Statenbijbel.

Even keek de boer naar de al vergeelde namen
bovenaan, de namen van vergane geslachten, de
naam van zichzelf, *Sake Jelles Siebesma*, geboren
17 Juli 1798. Enkele zonnestrallen trilden in de kleine
ruiten, gleden over het zwarte kabinet heen langs
de brede handen.

Ergens in de oude boerderij gilde een pas ge-
boren kind en de boer schreef voort: — 1838 den
vierden Mei is geboren...

Zijn ogen straalden van trots, want zijn vrouw
was bevallen en hij had een zoon gekregen, Goddank
eindelijk een zoon, een opvolger, voor wie hij
werken, voor wie hij de veestapel vergroten kon en
de schuren.

Hij schreef sneller en had het gevoel alsof hij aan
God zelf schreef. De Bijbel was Gods brief aan de
mensen, maar Sake Jelles Siebesma schreef een brief
terug in diezelfde Bijbel: God, ik dank U voor mijn
zoon... — *Jelle Sakes Siebesma*.

Hij veegde de pen af, keek nog een ogenblik naar
de nieuwe woorden, Gods nieuw wonder, dat zwart
onder het gele verleden geschreven stond, en dacht
aan de drie vroegere bevallingen: drie dochters tot
zijn grote teleurstelling; maar Goddank, hij had een
zoon gekregen: *Jelle Sakes Siebesma*.

Hij knipte de Bijbel dicht, voelde het leer mild
in zijn handen en schoof hem behoedzaam op de
schoorsteenmantel boven de open schouw. De zonne-
stralen speelden op de zilveren sloten.

Het was stil in huis, toen de boer de Bijbel weer
te voorschijn haalde.

Familiebijbel

Kort verhaal door AUKE JELSMa

Zijn vrouw keek angstig naar de omlaag getrokken mondhoeken, het harde gezicht vol rimpels, maar hij lette niet op haar; hij knipte de Bijbel open, ging aan tafel zitten en nam de eerste pagina voor zich.

Hij zuchtte. — 1838 den vierden Mei is geboren *Jelle Sakes Siebesma*.

Zijn ogen dwaalden door de ruiten heen, over akkers vol geel koren en weiden met koeien.

Met een driftig gebaar tekende hij een kruis achter de naam van zijn zoon... *Jelle Sakes Siebesma* † den elfden Augustus 1839.

Weer schreef hij aan God, dit keer een klaagbrief, een klaagbrief met een kruis. „U hebt me blij gemaakt met een opvolger, God; U hebt mijn blijdschap kapot getrapt; U hebt mijn zoon door de ziekte vernield, *Jelle Sakes Siebesma* † den elfden Augustus 1839.”

Hij legde de pen weg en bladerde wat rond in Gods brief aan hem, zodat het papier onder zijn vingers kraakte...

Naect ben ick uyt mijns moeders buyck gekomen ende naect sal ick daer henen weder keeren; de *Heere* heeft gegeven en de de *Heere* heeft genomen: de naam des *Heeren*

Met een ruk stond hij op, liep met gebalde vuisten de kamer uit, terwijl zijn vrouw geluidloos huilend achterbleef. Op de tafel lag de oude Bijbel nog opengeslagen.

de naam des *Heeren* zy geloofft.

De lage kamer met de groene balken, de ruiten, de kromme appelboom voor de schuurdeur, de zwartberookte stookhut dicht tegen de oude boerderij aangedrukt, alles was hetzelfde gebleven.

Alleen de mensen veranderden.

Sake Jelles Siebesma was gestorven en de heerschappij ging over op een andere man. Hij was klein en tenger met zwart haar.

Maar hij boog zich over hetzelfde boek: *Biblia*, dat is de gantsche heylige Schrifture...

De eerste pagina lag voor hem, een bladzij vol geschiedenis. Vluchtig gleden zijn blikken de vele namen langs en de vele data van geboorte en dood, totdat ze rustten op een vrouwennaam: — *Gooitske Sakes Siebesma*, geboren den dertienden November 1835, den twintigsten Februari 1859 getrouwd met *Pieter van der Veen*.

Hij beet op zijn lip en tekende haastig een kruis achter haar naam.

Op dat ogenblik viel er een traan uit zijn oog. Het kruis werd een vlek en achter de vlek van de dood schreef hij: den eersten December 1872.

Hij keek door de ruiten naar buiten en zag zijn enige zoon — *Sake Pieters van der Veen*, geboren den tienden Maart 1861 stond in het boek geschreven — rillend voorbijlopen over de zwarte aarde, zoon zonder moeder.

Koortsachtig bladerde hij wat in het Boek der Psalmen...

Ten dage mijner benaeuwtheit socht ick den Heere; mijne hant was des nachts uytgestreckt ende liet niet af: mijne ziele weygerde getroost te worden. Heeft Godt vergeten genadigh te zijn? Heeft Hij sijne barmhertigheden door toorne toegesloten?

Langzaam stond hij op. Zijn ogen staarden in het niets, maar plotseling schreeuwde hij in het doodstille huis: „Heeft God vergeten genadig te zijn?” Zijn stem was hees.

Hij liep op het raam af en zag zijn zoon klein en fragiel tussen wat struiken verdwijnen.

★

Aanvankelijk las Sake van der Veen wel in het oude Boek, maar God sloeg hem met misoogsten en in 1914 raakte de wereld in brand, zodat zijn zoon Pieter bij militaire oefeningen door een te vroeg ontplofte granaat een been verloor en na de oorlog trokken ziekten over het land: een groot deel van zijn vee stierf zonder dat God een hand uitstak om Sake van der Veen te helpen.

Toen liet hij het Boek gesloten en stoffig lag het in een kast te vergaan; de zilveren sloten werden dof.

Hij hoorde de voordeur piepend dichtgaan en terwijl hij luisterde naar de voetstappen van zijn zoon, die naderde, opende hij zijn ogen; ze waren vochtig.

Pieter stapte licht hinkend op zijn houten been de kamer binnen.

„U riep me, vader,” zei hij. Het was geen vraag; hij constateerde alleen het feit, dat zijn vader, die hem als een klein kind behandeld had, ook toen hij al volwassen en getrouwd was, hem voor de zoveelste maal, voor de laatste maal, bij zich riep.

De oude man knikte en een traan viel uit zijn ene oog en vormde een kleine vochtplek op het kussen.

„Je moet me vergeven,” zei hij. Het klonk bevelend, maar de oude man kon niet anders, zoals hij zelfs gebeden beval.

Pieter verzette zwijgend zijn goede been.

Sake zuchtte. „Ik weet wel, dat ik je verkeerd behandeld heb, als een klein kind, maar je moet me vergeven.”

Je moet niet vergeten, dat mijn moeder stierf, toen ik elf jaar was. Mijn vader was driftig en maakte het leven vaak tot een hel, je moet dat niet vergeten! God sloeg hard, altijd, zonder ophouden: het koren verrotte op het land, voordat de aren vol waren en de schuren bleven leeg, helemaal leeg; je weet, wat dat voor een boer betekent! Jij, mijn opvolger, mijn trots en mijn hoop, jij verloor een been en mijn koeien stierven, waar ik bij stond. Je moet dat alles niet vergeten!”

Bijna onhoorbaar zei hij: „Je moet me vergeven!”

Buiten kakelde een kip triomfantelijk op het ei, dat ze gelegd had.

Pieter haalde zijn schouders op. „Goed vader,” zei hij.

„Ik ben bij de Bijbel opgevoed, behalve als mijn vader één van zijn driftbuien had, want dan vloekte hij en sloeg hij. Ook later las ik wel in dat Boek, maar God was wreed voor me. Tenslotte liet ik het Boek gesloten.”

Hij keek zijn zoon van opzij aan. „Dat was niet goed Pieter, want nu weet jij niets van God.”

Wat weet jij van God? Wat weet jij van Zijn